

Волинський національний університет імені Лесі Українки
факультет культури і мистецтв
кафедра музичного мистецтва

АНДРІЙ ЗАРИЦЬКИЙ, ОЛЕГ ГОНТАР

**СОЛЬНИЙ СПІВ ТА ВОКАЛЬНО-АНСАМБЛЕВИЙ
ПРАКТИКУМ**

Методичні рекомендації

Луцьк, 2022

УДК 784 (072)

З - 34

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 3 від 16 листопада 2022 р.)*

Рецензенти:

Чепелюк В. А. – народний артист України, професор кафедри музичного мистецтва факультету культури і мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Мойсіюк В. В. – заслужений діяч мистецтв України, доцент, художній керівник камерного хору «Оранта», голова циклової комісії хорового диригування та співу Волинського фахового коледжу культури і мистецтв імені І. Ф. Стравінського Волинської обласної ради.

З -34 Зарицький А., Гонтар О. Сольний спів та вокально-ансамблевий практикум : методичні рекомендації для здобувачів освіти спеціальності 025 «Музичне мистецтво. Луцьк : електронне видання, 2022. 22 с.

В методичних рекомендаціях «Сольний спів та вокально-ансамблевий практикум» проаналізовано сольні та вокально-ансамблеві практики, систематизовано сучасні вокальні прийоми, визначені шляхи удосконалення вокальної майстерності здобувачів освіти.

Видання буде корисним для керівників навчальних вокальних ансамблів, любителям вокально-ансамблевого виконавства.

УДК 784 (072)

© Зарицький А., 2022

© Гонтар О., 2022

© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022

ВСТУП

Вокальне мистецтво в усі часи відрізнялося демократичністю своїх жанрів. Доступність сприйняття багатьох вокальних форм забезпечила його популярність в широкого кола слухачів. В теперішній час технологізації суспільства, музична інформація сучасного напрямку поступає в телевізійний ефір і впливає на формування естетичних смаків підростаючого покоління.

Таким чином, враховуючи сучасні тенденції розвитку сольного та вокально-ансамблевого мистецтва, навчання співу як професійному виду діяльності повинно здійснюватися на високому рівні, готуючи в навчальних закладах вищої освіти не лише висококваліфікованих співаків, але й грамотних викладачів з даного освітнього компонента.

Вибірковий освітній компонент «Сольний спів та вокально-ансамблевий практикум» спрямований на професійну підготовку майбутніх фахівців у галузі 02 «Культура і мистецтво» спеціальності 025 «Музичне мистецтво» освітнього ступеня бакалавр. Виконання вимог даного освітнього компонента розширює професійні можливості студента, передбачає оволодіння сольними та вокально-ансамблевими виконавськими вміннями та навичками необхідними для подальшої професійної музично-педагогічної та виконавської діяльності. Вивчення даного освітнього компонента сприяє розвитку музичного кругозору та художнього смаку.

Метою вибіркового освітнього компонента «Сольний спів та вокально-ансамблевий практикум» є формування у студентів практичних умінь та навичок у галузі вокального сольного та ансамблевого виконавства, оволодіння специфікою співочих манер і виконавських стилів, ознайомлення з тенденціями сучасної вокальної науки та музичної педагогіки. Система навчання бакалавра музичного мистецтва забезпечує повноцінну професійну освіту та творчий розвиток майбутнього фахівця, сприяє формуванню вокальних сольних та ансамблевих художньо-виконавських навичок.

Основними завданнями вивчення вибіркового освітнього компонента «Сольний спів та вокально-ансамблевий практикум» є формування у

здобувачів освіти освітнього ступеня бакалавр вокально-виконавських компетентностей, а саме:

- ✓ удосконалення вокально-технічних та художньо-виразових сольних та ансамблевих навичок;
- ✓ розвиток природних властивостей та тембрального забарвлення голосу на усьому діапазоні;
- ✓ розвиток власної співацької культури; виконання вокальних творів в синтезі музики, слова та акторської виразності;
- ✓ вміння розкрити задум пісні;
- ✓ набуття навичок осмисленого підбору вокального репертуару, що відповідатимуть особистому артистичному іміджу.

По завершенню курсу здобувач вищої освіти повинен:

- ✓ володіти основними прийомами вокальної та ансамблевої техніки;
- ✓ вміти створювати художній образ у творах;
- ✓ знати особливості використання різних манер співу в сольних та ансамблевих творах;
- ✓ знати основи художньо-виконавського перевтілення.

ВОКАЛЬНО-ТЕХНІЧНА ТА АНСАМБЛЕВА ВИРАЗНІСТЬ

Людський голос – найдосконаліший музичний інструмент, проте, щоб добре звучати, він має бути старанно сформованим. Сольний спів та вокально-ансамблевий практикум – це система індивідуальних та практичних занять, що забезпечує формування здатності свідомо керувати процесом фонації відповідно до вокально-технічних і художніх завдань, пов'язаних з виконанням конкретного вокального твору. Вокально-технічна сольна та ансамблева виразність складається з низки взаємопов'язаних елементів, а саме: інтонація, тембр, співоче (вокальне) дихання; звукоутворення; резонатори, звуковедення; дикція та артикуляція, ансамбль, стрій, теситура.

ІНТОНАЦІЯ (від латинського «intono» – вимовляти співуче, заспівати) – це музично та акустично правильне відтворення висоти та характеру музичних звуків й співзвуч. Чистота інтонації – важливий і першочерговий елемент виконавської техніки, базис, на якому ґрунтується технічна зрілість співака. Її регулює та контролює слух. Тож, розвиток і виховання слуху – одна із найсуттєвіших передумов досягнення сольної та вокально-ансамблевої техніки.

ТЕМБР – це забарвлення звуку, завдяки якому відрізняються звуки однієї й тієї ж самої висоти у виконанні різних голосів. М'якість, глибина, округлість тембру вказують на перевагу низьких обертонів, а яскравість, гострота – на домінування високих призвуків. В утворенні тембру беруть участь: резонатори, дихальна активність, положення гортані.

СПІВАЦЬКЕ ДИХАННЯ – це складним процес, яким оволодівають співаки під час спеціальних занять з його постановки. У вокально-виконавській практиці розглядають ключичний (верхньореберне), грудний (середньореберне), діафрагматичний (черевне), грудодіафрагматичний (нижньореберно-діафрагматичне, мішане) типи дихання. Співаки користуються грудодіафрагматичним типом дихання, при якому задіяні грудна клітка та діафрагма. Завдяки оволодінню таким типом дихання виконавці відчують його «опору». Вона виникає під час вдиху із його

фіксацією, одночасною дією м'язів діафрагми та черевного пресу, показником роботи якого є постійно розширені нижні ребра. Працюючи над співочим диханням, слід розвинути навички спільного дихання в усіх виконавців колективу, а саме: відчувати міру (тривалість) вдиху, який потрібний для того чи іншого характеру твору (при спокійних темпах вдих буде довшим за часом, а у швидких та енергійних – коротшим і зібраним), відповідної атаки звуку, динаміки, звуковисотності та видиху.

ЗВУКОУТВОРЕННЯ – це виникнення музичних звукових хвиль за допомогою різноманітних вібраторів – механічних, електронних та ін. Звукоутворення пов'язане з атакою звуку. Існують три типи атаки звуку, підпорядковані швидкості та силі змикання голосових складок при утворенні звуку.

Тверда атака – сильне змикання голосових складок до початку видиху. При твердій атаці використовується велика кількість повітря, утворений звук стає жорстким, крикливим і зумовлює швидку втому голосу. Зловживання твердою атакою при співі викликає проблеми з голосом і призводить до патологій – голосових вузлів. Застосовувати тверду атаку важливо у тому випадку, коли цього вимагає певне завдання: досягнення художнього прийому, виконання творів героїчного та енергійного характеру (гімн, марш тощо).

М'яка атака – голосові складки змикаються разом із початком видиху, залучена не вся маса голосових складок, звучання при цьому спокійне й невимушене. Цей тип атаки звуку є найсприйнятливішим та найбезпечнішим у виконанні, оскільки не обтяжує гортань і не має негативних наслідків для голосового апарату. М'яка атака застосовується у творах спокійного та плавного характеру.

Придихова атака – сильний видих іде попереду замикання голосових складок (які змикаються не повністю); при цьому відчувається своєрідний шум у голосі, властивий приголосній «х». Придихове звукоутворення свідчить про захворювання горла співака, вузли на складках, а також про недостатне

володіння співочим диханням. Цей тип атаки звуку може застосовуватися як художній прийом та засіб музичної виразності для досягнення певного характеру виконання. Придихове звукоутворювання притаманне естрадній манері виконання. Співочий звук, що виникає внаслідок атаки, посилюється резонаторами.

РЕЗОНАТОР – (лат. Resono – відгукнутись) – частина голосового апарату, що надає слабкому звуку гучність та характерний тембр. Резонатори поділяються на:

- нижні – грудні (грудна клітка, трахея, бронхи, частина гортані);
- верхні – головні (верхня частина гортані, тверде піднебіння, порожнина носу, лобна пазуха, лицевий кістяк).

Головні резонатори над складками вище гортані, грудні – під складками. Відповідно, для високих звуків існують головні резонатори, для низьких – грудні. Кількість забарвлення звуку залежить не від інтенсивності тиску повітря на голосові складки, а від правильного спрямування звуку в порожнину резонатора

ЗВУКОВЕДЕННЯ – це прийом виконання будь-якого вокального твору, що відтворює характер звуку. Звуковедення пов'язане з володінням вокально-технічними навичками, фізіологією роботи голосового апарату та сприяє якісному розвитку співочого голосу. Характер звуковедення залежить від способу виконання, позначеного штрихами *legato*, *non legato*, *staccato*, *marcato*, *portamento*, *glissando*.

Legato – плавно, зв'язно. Специфіка виконання *legato* полягає у плавному звуковеденні, що досягається шляхом максимального поєднання одного звуку з іншим. Штрих *legato* підпорядкований співочому диханню, його вірному розподілу по фразі, застосовуванню у колективному виконанні ланцюгового дихання. *Legato*, залежно від характеру музики, може бути різним: у ліричному творі виконується світлим звуком, а в драматичному – більш темним, глибоким.

Non legato – не зв'язно. Цей спосіб звуковедення дещо схожий на

стакато, але має довше звучання. Звуки при цьому утворюються без строкатості, на одній лінії звуковедення.

Staccato – відривчасто. Спів із таким способом звуковедення вирізняється переривчастим виконанням кожної ноти – нібито одна від одної відокремлюється короткими паузами. При виконанні *staccato* активно працює діафрагма співака, повітря виштовхується і утворюється відривчастий звук. Штрих *staccato* досягається у помірній динаміці.

Marcato – підкреслено. Сутність виконання полягає у твердій подачі звуку з підкресленням і послідовним затуханням. Під час реалізації прийому *marcato* активізується робота м'язів діафрагми (у вигляді поштовху), іде активний натиск повітря, утворюється сильний звук, після чого полегшується видих і зменшується динаміка звуку.

Portamento i glissando – ковзаючи. Прийоми полягають у плавному переході з однієї ноти на іншу (на кшталт «ковзання» у висхідному або низхідному русі). *Portamento* за відліком часу коротше у виконанні, *glissando* – довше.

Представлені способи звуковедення розкривають стильову та художню сторону виконання вокально-ансамблевого твору. Кожній композиції властивий той чи інший характер, від якого залежать способи звуковедення. Оволодіння ними здійснюється завдяки вокальним вправам, побудованим у відповідній послідовності, а також у процесі безпосереднього виконання різноманітних творів.

ДИКЦІЯ ТА АРТИКУЛЯЦІЯ. На відміну від інших видів музичного виконавства, спів пов'язаний зі словом. Виразне слово активізує творчу думку і фантазію виконавця. При роботі над виразною вимовою слів під час виконання музичного твору великого значення набуває розвиток поетичної культури співака, адже слово є носієм конкретних образів та почуттів. Осмислене поетичне слово під час співу слугує усвідомленню змісту та відтворенню емоційної палітри твору. Дикцією називається ясність, розбірливість вимови тексту. Хороша дикція досягається завдяки свободі

артикуляційного апарату. Досягнення чіткої вимови голосних і приголосних відпрацьовується застосуванням різноманітних вправ (на голосні, склади) у поєднанні зі специфікою утворення звуку, темпу, ритму, динаміки. При формуванні навичок дикції важливо слідкувати, щоб слова при співі виконувались злитно, не поділяючись на склади.

АНСАМБЛЬ (від французького слова *ensembl* – одночасно, разом, злагоджено, врівноважено) передбачає злиття індивідуальностей, уміння чути й підпорядковувати свій голос до звучання хорової партії та колективу в цілому. За видами ансамбль може бути метроритмічний, темповий, динамічний, тембровий, вокальний, дикційний.

Виділяють такі типи ансамблю: унісонний, гармонічний і поліфонічний.

Унісонний ансамбль – це частковий ансамбль однієї чи кількох хорових партій або всього хорового колективу. Для досягнення унісонного ансамблю в хоровій партії повинно бути не менше трьох учнів, бажано з однаковою силою і тембром голосів, які володіють навичками ланцюгового дихання. Навички унісонного ансамблю формуються на нескладних двоголосних піснях у повільних темпах. Учителю доречно зосереджувати увагу на злитті голосів у партії засобом підпорядкування власного голосу дитини голосам інших хористів.

Гармонічний ансамбль передбачає відтворення акордів у піснях з гамофонно-гармонічною фактурою викладу. Передумови досягнення гармонічного ансамблю полягають у наступному: для відтворення чотириголосся має бути не менше, ніж 12 учасників; усі голоси повинні звучати з однаковою силою; дотримання природного чи штучного ансамблю; виокремлення ансамблевих та не ансамблевих акордів.

При відтворенні поліфонічної партитури створюється *поліфонічний* ансамбль, коли один голос починає проведення теми, а інші вступають нібито із запізненням. Використовують такі види поліфонії: імітаційна, контрастна й підголосна. Для роботи над поліфонічними творами необхідна попередня підготовка, певний досвід як учасників, так і керівника.

СТРІЙ – це точне інтонування інтервалів у мелодичному й

гармонічному видах. Чистота ансамблевого строю забезпечується чистотою інтонування кожного виконавця, усієї партії й вокального ансамблю в цілому. Володіння методикою роботи з вокальним ансамблем і правилами інтонування інтервалів, допомагає усвідомлено підвищувати чи понижати інтонації відповідно закономірностей ладового тяжіння. Керівник пояснює: «співати з тенденцією до підвищення», «співати з тенденцією до пониження», «інтонувати гостро», «співати з тенденцією до гори».

У процесі роботи над строем в вокальному ансамблі формуються навички інтонування, яка залежить не лише від правильного звукоутворення і звуковедення, так і від стану голосового апарату й загального самопочуття учасників колективу. Спів пісень без супроводу підвищує відповідальність виконавців за чистоту інтонування.

Залежно від фактури викладення пісні стрій може бути горизонтальним і вертикальним. Інтонування мелодичної лінії називається мелодичним, тобто горизонтальним строем. Для уникнення інтонаційних труднощів слід дотримуватися закономірностей інтонування ступенів мажорного і мінорного звукорядів. У практиці вокально-хорового виконавства існують різні погляди стосовно зазначеної проблеми. К. Пігров і П. Чесноков пропонують власні концепції інтонування ладів народної музики та інтервалів, які перевірені часом і застосовуються в сучасній педагогічно-виконавській практиці.

Інтонування ступенів ладу, інтервалів чи акордів, звуки яких узяті одночасно, називається гармонічним, або вертикальним строем.

Досягнення вертикального строю неможливе без вирівнювання звучання по горизонталі. Інтонування мелодії кожного голосу в ансамблі сприяє правильному звучанню акорду, тобто вертикально-гармонічному строю. Якість вертикально-горизонтального строю досягається завдяки пошуку необхідної інтонації, підстроюванню хорових голосів. Вона залежить також від теситури, темпу, ритму, динаміки, дикції, розміщення акорду та емоційного стану виконавців.

ТЕСИТУРА – (з італійської *Tessitura* - тканина) - висотне положення

звуків мелодії по відношенню до діапазону голосу. Теситура може бути низькою, середньою та високою. Найбільш сприятливою для інтонування є середня. Висока або низька теситура викликають напруження голосового апарату і вважаються незручними.

Якщо ансамблева партія розміщена у високій теситурі треба слідкувати за прикриттям звуку, уникати його форсування. У низькій теситурі - необхідно звертати увагу на щільність звуку, його виразність. В усіх випадках визначну роль відіграє особистий слуховий контроль за звучанням не тільки керівника вокального ансамблю, але й кожного його учасника.

ХУДОЖНЬО-ТВОРЧА РОБОТА В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ВОКАЛЬНИХ ТВОРІВ

Художньо-творча робота – це процес творчого перевтілення вокаліста-виконавця в художника-інтерпретатора шляхом розвитку професійного мислення співака. У свою чергу, вокально-виконавська творчість є особливим видом художньо-творчої діяльності, основою якого є творче перевтілення вокаліста-виконавця в художника-інтерпретатора шляхом розвитку професійного мислення співака.

Серед сучасних інтерактивних музично-педагогічних технологій найбільш доступною й поширеною в музично-освітньому середовищі вважається робота з вокальним ансамблем, під час якої відбувається сприймання, відтворення й засвоєння творів музичного мистецтва. У процесі поєднання музики і поезії виховується інтерес до музики й художньо-виконавської діяльності, формуються вокально-ансамблеві вміння та навички, розвиваються музично-творчі здібності, відбувається самовиявлення і самореалізація особистості.

Вокальна підготовка студентів охоплює як аудиторну, так і концертно-виконавську творчу діяльність, в якій студент виступає як співавтор художнього образу, інтерпретатор тексту автора, імпровізатор у виявленні вільного суб'єктивного особистісного розуміння авторської сутності,

адресуючи свою творчу версію авторсько-виконавського задуму слухачу, публіці.

Концертна діяльність є важливим етапом в творчому житті будь-якого вокального колективу. В учасників колективу мусить бути присутня внутрішня та зовнішня дисциплінованість, що виявляється у вмінні стабілізувати емоційно-вольову сферу, нести естетичне задоволення, радість та відчуття насолоди. Позитивні емоції та почуття, що виникають в учасників вокального колективу після концертної діяльності, є стимулюючою та рушійною силою до самореалізації.

Однією з важливих видів діяльності є участь виконавців у конкурсах та фестивалях, які допомагають самоствердитись, відчутти свої сили, порівняти та оцінити роботу вокально-творчих колективів. Такі види діяльності допоможуть забезпечити інтеграцію творчих знань, умінь і навичок студентів, сприятимуть розвитку творчої уяви, музичного мислення, зроблять сприйняття, вивчення та виконання вокальних творів більш глибоким, емоційним, усвідомленим, зміцнюватимуть дисципліну, розвиватимуть почуття відповідальності за спільну справу, сприятимуть розвитку творчої особистості.

Спільна вокально-творча діяльність формує в здобувачів освіти упевненість у своїх силах, підвищує самооцінку, спонукає бажання до самовираження, самоствердження, реалізації внутрішніх потенційних сил.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1. Специфіка виконавства вокальних творів.
2. Значення вокально-технічних вправ у вдосконаленні майстерності співу.
3. Прийоми артистичного втілення образу пісні.
4. Творча робота над артистичністю та виразністю виконання творів репертуару.
5. Вокально-технічні прийоми співу у виконуваних піснях.
6. Роль та значення ансамблевого співу в розвитку музичної

культури.

7. Робота над дикцією в ансамблі.
8. Літературна вимова при співі.
9. Вокально-темброва культура ансамблю.
10. Поняття строю у вокальному ансамблі.
11. Мелодичний та гармонічний стрій.
12. Робота над твором для вокального ансамблю або хору.

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Формою підсумкового контролю з вибіркового освітнього компонента «Сольний спів та вокально-ансамблевий практикум» є залік, на якому оцінюється засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу на підставі результатів виконання ним усіх видів запланованої роботи впродовж семестру: практичних, лабораторних, індивідуальних занять, самостійної роботи, модульних контрольних робіт. Залік виставляється за умови, якщо студент виконав усі види навчальної роботи, які визначені силабусом, отримав не менше 60 балів.

«Зараховано» – 60-100 балів – виставляється, якщо студент засвоїв навчальний матеріал згідно вимогами програми та володіє передбаченими практичними вміннями та навичками.

«Не зараховано» – 0-59 балів – студент оволодів матеріалом згідно програми на недостатньому рівні та не володіє основними практичними вміннями та навичками.

Розподіл балів та критерії оцінювання

Розподіл балів у 3,4,5,6,7,8 семестрі

Поточний контроль (макс = 40 балів)	Модульний контроль (макс = 60 балів)	Загальна кількість балів
Модуль 1	Модуль 2	

Змістовий модуль 1		МКР 1	МК Р 2	
T 1	T 2	30	30	100
20	20			

Критерії оцінювання поточного контролю

- 20–17 балів* отримують здобувачі освіти, які вільно володіють голосовим апаратом, вокально-технічною та художньо-виконавською ансамблевою майстерністю; усвідомленим та артистичним співом, яскраво та переконливо втілюють музичний образ
- 16-13 балів* отримують здобувачі освіти, які на середньому рівні володіють сольними та ансамблевими вокально-технічними навичками та художньо-виконавськими вміннями. Впевнене виконання програмових вимог з незначною кількістю змістовних помилок.
- 12-9 балів* отримують здобувачі освіти, які недостатньо володіють співацькими навичками, допущено значну кількість художньо-технічних помилок.
- 8-5 балів* Часткове виконання завдань.
- 4-1 бал* Завдання виконані на мінімальному рівні.
- 0 балів* Професійна несумісність

Критерії оцінювання модульного контролю

<i>30–27 балів</i>	отримують здобувачі освіти, які вільно володіють голосовим апаратом, вокально-технічною та художньо-виконавською ансамблевою майстерністю; усвідомленим та артистичним співом, яскраво та переконливо втілюють музичний образ
<i>26-22 балів</i>	отримують студенти, які на середньому рівні володіють сольними та ансамблевими вокально-технічними навичками та художньо-виконавськими вміннями. Впевнене виконання програмових вимог з незначною кількістю змістовних помилок.
<i>21-18 балів</i>	отримують студенти, які недостатньо володіють співацькими навичками, допущено значну кількість художньо-технічних помилок.
<i>17-11 балів</i>	Часткове виконання завдань.
<i>10-7 бал</i>	Завдання виконані на мінімальному рівні.
<i>0 балів</i>	Професійна несумісність

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк В. Г. Постановка голосу : навчальний посібник для студентів вищих муз. навч. закладів. Київ : Українська ідея, 2000. 68 с.
2. Базиликут Б. О. Орфоепія в співі: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2001. 126 с.
3. Вишневська С. В. Основні принципи формування навичок вокально-ансамблевого виконавства : методичні рекомендації до дисципліни «Вокальний ансамбль» для студентів вищих музичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації напряму підготовки «Музичне мистецтво». Івано-Франківськ : «ІІІ-арт», 2014. 54 с.
4. Вишневська С. В. Основні дикційно-артикуляційні проблеми у вокальному виконавстві : методичні рекомендації до дисципліни «Сольний спів» для студентів вищих музичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації напряму підготовки «Музичне мистецтво». Коломия : Вік, 2015. 36 с.
5. Вишневська С. В. Формування вокально-виконавського стилю різнофахових спеціалістів : методичні рекомендації по постановці голосу для студентів I-V курсів музичного факультету. Івано-Франківськ, 2012. 55 с.
6. Голос людини і вокальна робота з ним: навч. видання / Стасько Г., Шуляр О. та ін. Ів-Франківськ, 2010. 336 с.
7. Голубєв П.В. Поради молодим педагогам-вокалістам. Київ : Муз. Україна, 1983. 62 с.
8. Євтушенко Д.Г., Михайлов-Сидоров М.І. Питання вокальної педагогіки. Київ : Мистецтво, 1963. 339 с.
9. Прядко О. М. Розвиток співацького голосу: методичні рекомендації для викладачів вокалу та студентів музично-педагогічних факультетів вищих навчальних закладів. Кам'янець-Подільський, 2009. 92 с.
10. Стасько Г. Психотехніка співу у вокальній педагогіці. Ів-Франківськ : ПНУ ім. В. Стефаника, 2011. 174 с.

**Рекомендований репертуар з вибіркового освітнього компонента
«Сольний спів та вокально-ансамблевий практикум»**

Романси українських композиторів

1. Барвінський В. «Місцю князю», «В лісі», «Ой сумна, темна ніченька», «Сонет»
2. Білаш О. «Жайвори», «Горить моє серце», «Цвітуть бузки»
3. Гулак-Артемовський С. «Стоїть явір над водою»
4. Жербін М. «Пливе моя душа», «Вокаліз»
5. Кирейко В. «Пророк», «Знов весна», «Пісня про матір», «Чого я жду»
6. Косенко В. «Говори, говори», «Вони стояли мовчки»

Обробки українських народних пісень

1. Лисенко М.В. «Ой, не світи, місяченьку», «Ой, джигуне, джигуне», «Дощик», «Зоре моя вечірняя», «Ой, пряду, пряду», «Ой, зацвіла червона калина», «І сніг іде, і метелиця»
2. Лятошинський Б. «Тече річка невеличка»
3. Бойченко «Зелененький барвіночок»
4. Кос-Анатольський А. «Чотири воли пасу я», «Чом, чом не прийшов»
5. Яценко «Глибока кирниця»
6. Вілінська В. «Ти до мене, ти до мене не ходи»
7. Ревуцький Л. «На кладочці умивалася»

Вокальні твори для ансамблю

1. Закувала зозуленька. Українська народна пісня, обробка М. Леонтовича
2. Вечір. Слова Д. Млаки, музика І. Воробкевича
3. Весна. Слова Л. Горлача, музика Ф. Мендельсона
4. Летіла зозуля. Українська народна пісня, обробка М. Коника

5. Ой, чий то кінь стоїть. Українська народна пісня, обробка О. Токар

6. Somethin' stupid. Слова і музика К. Паркса, аранжування С.

Румянцевої

7. Yesterday. Слова і музика П. Маккартні

8. Run to you. (З репертуару групи «Пентатонікс»). A light in the room

План аналізу партитури ансамблевого твору

I. Загальний аналіз

1. Відомості про авторів.
2. Жанрова приналежність.
3. Зміст твору.
4. Загальний характер твору.

II. Музично - теоретичний аналіз

1. Структура музичної форми.
2. Ладотональність.
3. Гармонія.
4. Метроритм.
5. Темп.
6. Особливості фактури викладу.
7. Характеристика основної мелодії як музичної виразності.
8. Значення ролі акомпанементу.

III. Вокально-ансамблевий аналіз

1. Тип і вид ансамблів, наявність дівізі та унісонів. Загальний діапазон твору й загальна теситура, прийом звуковедення, дихання.
2. Аналіз і характеристика кожної партії:

Ансамбль частковий

а) діапазон партії, теситура, наявність дівізі;

б) особливості ансамблю динаміки, темпу, ритму;

Стрій мелодичний (інтонаційні труднощі)

а) особливості голосоведення і вплив напрямку мелодії на горизонтальний стрій;

б) визначення інтонаційних труднощів і шляхи їх подолання;

в) вплив динаміки, темпу й ритму на горизонтальний стрій.

3. Ансамбль загальний:

а) тип ансамблю;

б) визначення особливостей ансамблів динаміки, темпу, ритму й дикції залежно від теситурних умов;

в) ансамблеве співвідношення звуків у акордах з подвоєннями;

г) необхідність штучного ансамблю в деяких акордах.

4. Стрій гармонічний:

а) визначити вплив теситури, динаміки, темпу й ритму на вертикальний стрій;

б) на основі аналізу мелодичного строю визначити найскладніші гармонічні сполучення чи акорди та вказати спосіб інтонування аби уникнути можливих змін строю.

5. Дикція:

а) вплив на дикцію темпу, штрихів, ритму, теситури, нюансів;

б) аналіз найскладніших поєднань слів у тексті;

в) аналіз закінчень слів між музичними реченнями, епізодами, частинами й перед паузами, де можлива нечітка вимова;

г) особливості вимови деяких слів у тексті;

г) збіг і розбіжність наголосів у словах із сильною долею в такті.

IV. Виконавський аналіз

1. Аналіз динаміки й кульмінацій (загальні і часткові).
2. Аналіз фразування: визначення логічних наголосів залежно від змісту літературного тексту або від логіки побудови музичної думки (якщо у творі нема літературного тексту) з урахуванням форми твору.
3. Змістові цезури.
4. Відповідність або розбіжність логічних наголосів і музичних кульмінацій.
5. Диригентські труднощі.

Навчально-методичне видання

Автори: Зарицький Андрій Олександрович, Гонтар Олег Савович

Сольний спів та вокально-ансамблевий практикум

методичні рекомендації для студентів
спеціальності 025 «Музичне мистецтво»

Авторська редакція

Електронне видання